

تأثیر اشتغال دانشجویان دندانپزشکی بر موفقیت تحصیلی آنان در دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران سال (۸۲-۱۳۸۳)

دکتر مریم قوام* - دکتر فرشاد پورملک** - دکتر وحید ایمانی***

*- دانشیار گروه آموزشی ترمیمی دانشکده دندانپزشکی و مرکز تحقیقات دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران.

** - دستیار گروه آموزشی اپیدمیولوژی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران

*** - دندانپزشک.

چکیده

زمینه و هدف: موفقیت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی یک مسئله بسیار مهم در آموزش دندانپزشکی است که در صورت عدم کنترل، موجب پایین آمدن سطح علمی دندانپزشکان خواهد شد. این مطالعه با هدف بررسی تاثیر اشتغال دانشجویان بر موفقیت تحصیلی آنان در گروهی از دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شده است.

روش بررسی: این مطالعه به صورت یک بررسی توصیفی - تحلیلی به روش مقطعی بر روی کلیه دانشجویان ورودی مهر ۱۳۷۹-۱۳۸۰ دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳ صورت گرفت که از دویست دانشجوی تحت بررسی، ۸۳ نفر آنان در طی دوران تحصیل، اشتغال به کار داشتند. در این بررسی معدل کسب شده توسط دانشجویان ملاک موفقیت تحصیلی بوده است و ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه بوده که توسط دانشجویان تکمیل شده و برای آنالیز داده ها از آزمون آماری t و ANOVA و همچنین ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد و $P < 0/05$ معنی دار تلقی شد.

یافته ها: نتایج نشان داد که اشتغال به کار دانشجویان اعم از مشاغل مرتبط و غیر مرتبط با دندانپزشکی تاثیر منفی بر موفقیت تحصیلی آنان دارد. ($p = 0/001$)، در این مطالعه دانشجویان دختر در مقایسه با پسر، افراد مجرد در مقایسه با افراد متأهل و دانشجویان جوان در مقایسه با دانشجویان مسن از میانگین معدل بهتری برخوردار بودند.

نتیجه گیری: باتوجه به نتایج این بررسی، توجه به مسائل معیشتی و بهبود امکانات رفاهی برای دانشجویان امری ضروری بوده و می تواند یکی از عوامل بسیار مهم و موثر در موفقیت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی باشد.

کلید واژه ها: دندانپزشکی - دانشجو - اشتغال - موفقیت تحصیلی.

وصول مقاله: ۸۳/۸/۲۵ اصلاح نهایی: ۸۳/۱۲/۹ پذیرش مقاله: ۸۳/۱۲/۲۶

نویسنده مسئول: گروه ترمیمی، دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران ghavamma@sina.tums.ac.ir

مقدمه

موفقیت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی یک مسئله بسیار مهم در آموزش دندانپزشکی است که عدم توجه به آن موجب پایین آمدن سطح علمی دندانپزشکان آینده خواهد شد، با توجه به اینکه فارغ التحصیلان این رشته بایستی ضامن سلامتی و بهداشت دهان و دندان جامعه باشند، اهمیت این مسئله قابل

انکار نیست.

بی شک یکی از مشکلات اصلی اکثر دانشجویان تأمین مخارج تحصیلی و مشکلات معیشتی آنان است که می تواند بر موفقیت تحصیلی آنان اثرگذار بوده و باعث افت تحصیلی دانشجویان بشود. افت تحصیلی جوانان نه به عنوان یک

دانشجویی تامین نمی‌شود و دانشجو مجبور می‌شود به مشاغل جانبی بپردازد تا خود و خانواده اش را اداره کند، در این صورت فرصت کمتری خواهد داشت تا به مطالعه دروس تحصیلی خود بپردازد و دچار خستگی جسمی و روحی شده و فراگیری او پایین می‌آید. این امر منجر به افت تحصیلی خواهد شد. (۵)

خستگی یکی از عوامل موثر بر افت تحصیلی است، در زمان خستگی تمرکز و دقت انسان بر روی مطالب یادگیری کاهش یافته و فراگیری صورت نمی‌گیرد، در دانشجویانی که در طی دوران تحصیل شاغل هستند، در نتیجه عدم استراحت و خواب کافی، خستگی در طول شبانه روز وجود دارد که باعث می‌گردد دانشجو در کلاس درس، تمرکز کافی نداشته و بهره لازم را از کلاس نبرد. (۵)

هدف از این مطالعه بررسی تاثیر اشتغال، اعم از مشاغل مرتبط و غیر مرتبط با دندانپزشکی در طی دوران تحصیل بر موفقیت تحصیلی دانشجویان است و سعی شده که از زوایای مختلف و با دیدی جامعه شناختی، عواملی را که در وضعیت تحصیلی دانشجو موثر هستند با استناد به داده های آماری مورد بررسی قرار گیرد.

روش بررسی

این مطالعه توصیفی - تحلیلی به روش مقطعی و به صورت سرشماری بر روی تمامی دانشجویان ورودی مهر ۷۷-۱۳۷۹ رشته دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳ به انجام رسید، ابتدا پرسشنامه‌ای که حاوی سؤالات مختلف از جمله جنس، شهرستان محل تولد، سن، سال ورودی، تاهل و مجرد، دارا بودن شغل، وضعیت همسر دانشجو، وضعیت سکونت، معدل، حضور در کلاس و سؤالات دیگری بود بدون اینکه دانشجو نام خود را ذکر نماید تهیه و به دانشجویان ارائه گردید. از دویست دانشجوی تحت

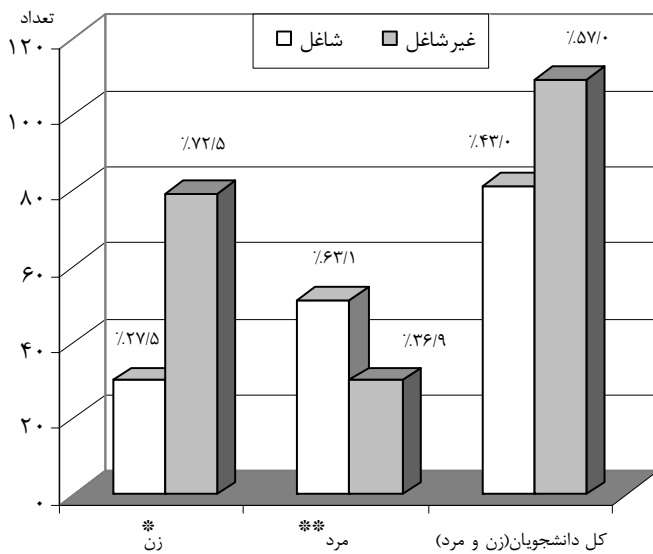
مشکل شخصی بلکه یک مشکل اساسی اجتماعی بوده و باید برای حل این مشکلات گامهای اساسی برداشت، زیرا مسائل ناشی از افت تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان در آینده گریبانگیر جامعه خواهد شد. (۱)

هزینه سنگین اجاره مسکن و تهیه خوراک و پوشاک در شرایطی که دانشجو از نظر مالی مستقل نمی‌باشد و از خود تولیدی ندارد، بر عهده خانواده اوست، خانواده ای که خود مشکلات عدیده مالی و اقتصادی گریبانگیرش بوده و توانایی پشتیبانی تمام و کمال از فرزندان خود را ندارد و لذا هستند دانشجویانی که در نتیجه فقر و مشکلات معیشتی فرا رویشان ضرورتاً در طی تحصیل مشغول به کار می‌شوند.

اشتغال علاوه بر اینکه باعث خستگی روحی و جسمی دانشجو می‌شود، زمان مطالعه و استراحت و فعالیتهای علمی دانشجویان را کاهش داده و به نظر می‌رسد که در موفقیت تحصیلی آنان اثر گذار باشد. (۲)، افت تحصیلی دانشجویان و ترک تحصیل آنها علاوه بر مسائل و مشکلاتی که برای خود دانشجو ایجاد می‌کند، زیانهای فراوانی را برای کشور در بر خواهد داشت، چرا که از یک طرف صرف هزینه های گزاف جهت دانشجو به عهده بودجه عمومی دولت است و از طرف دیگر افت تحصیلی برخی از دانشجویان باعث کاهش شانس بقیه برای بهره وری از استعدادهايشان خواهد شد. لذا این مسئله می‌تواند یکی از بزرگترین معضلات جوامع دانشگاهی باشد. (۳)

نتایج یک تحقیق در انگلیس بیانگر افت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی در این کشور بود که از آن می‌توان به عنوان یک موضوع بسیار مهم و در حال افزایش نام برد که نتیجه آن افت کیفیت درمانهای دندانپزشکی در سالهای آینده در این کشور خواهد بود. (۴)

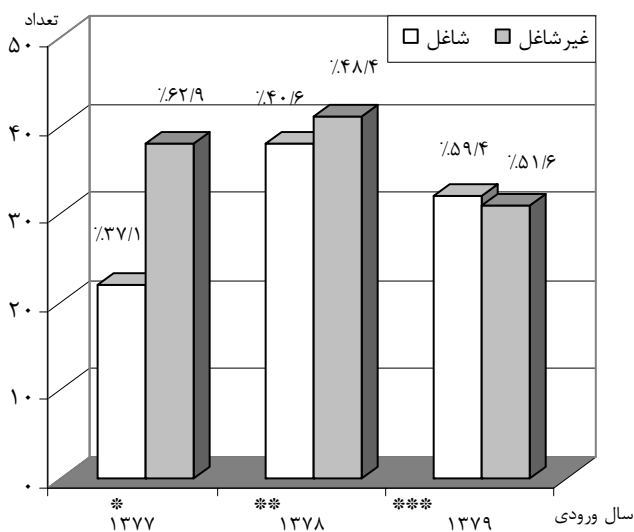
مشکلات اقتصادی و فقر مادی دانشجو یکی از عوامل بسیار مهم در افت تحصیلی است. وقتی که کمترینهای زندگی

* تعداد کل دانشجویان زن برابر ۱۱۴ نفر

** تعداد کل دانشجویان مرد برابر ۸۶ نفر

نمودار ۱: مقایسه فراوانی دویست دانشجوی دندانپزشکی ورودی ۷۷-۷۹ تحت بررسی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳ بر حسب اشتغال به تفکیک جنسیت

* جمع کل ورودیه‌های ۷۷ برابر ۶۲ نفر

** جمع کل ورودیه‌های ۷۸ برابر ۷۳ نفر

*** جمع کل ورودیه‌های ۷۹ برابر ۶۵ نفر

نمودار ۲: مقایسه فراوانی دویست دانشجوی دندانپزشکی ورودی ۷۷-۷۹ تحت بررسی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳ بر حسب اشتغال به تفکیک سال ورودی

بررسی، ۶۲ نفر ورودی مهر ۷۷، ۷۳ نفر ورودی مهر ۷۸ و ۶۵ نفر ورودی مهر ۷۹ بودند که ۸۳ نفر در طی دوران تحصیل، اشتغال به کار داشتند. در این مطالعه معدل کسب شده توسط دانشجویان ملاک موفقیت تحصیلی (متغیر وابسته) آنان در نظر گرفته شد و ارتباط و تأثیر متغیرهای مستقل سن، جنس، تاهل، مقطع تحصیلی همسر، رشته تحصیلی همسر، وضعیت تحصیلی همسر، اشتغال همسر، سطح درآمد همسر، زندگی مشترک، تعداد افراد تحت تکفل، شهر محل سکونت والدین، وضعیت سکونت والدین، وضعیت سکونت دانشجو، محیط مناسب برای مطالعه درسی، عدم حضور در کلاس، اشتغال مرتبط و غیر مرتبط با دندانپزشکی، مدت اشتغال، روزهای انجام کار، زمان انجام نوبت کاری و زمان رفت و برگشت به محل کار، با متغیر وابسته (موفقیت تحصیلی) بررسی گردید. نهایتاً داده‌ها با کمک نرم‌افزار آماری SPSS و آزمونهای t و ANOVA و همچنین ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و $P < 0/05$ معنی دار تلقی شد.

یافته‌ها

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که از دویست دانشجوی تحت بررسی، ۱۱۴ نفر برابر ۵۷٪ دختر و ۸۶ نفر معادل ۴۳٪ پسر بودند که درصد مشاغلان در خانمها ۲۷/۵٪ و در آقایان ۶۳/۱٪ بود که در مجموع ۴۳٪ از دانشجویان در طی دوران تحصیل برای مدتی به کار اشتغال داشته و ۵۷٪ آنان هیچ‌گاه شاغل نبودند (نمودار ۱).

در این بررسی اکثریت دانشجویان در گروه سنی ۲۴ سال و با میانگین سنی ۲۵/۶۷ سال قرار داشتند که پائینترین سن دانشجویان ۲۱ سال و بالاترین سن دانشجویان ۴۴ سال بود. از تعداد دویست دانشجوی تحت بررسی ۶۲ نفر ورودی سال ۱۳۷۷ و ۷۳ نفر ورودی سال ۱۳۷۸ و ۶۵ نفر ورودی سال

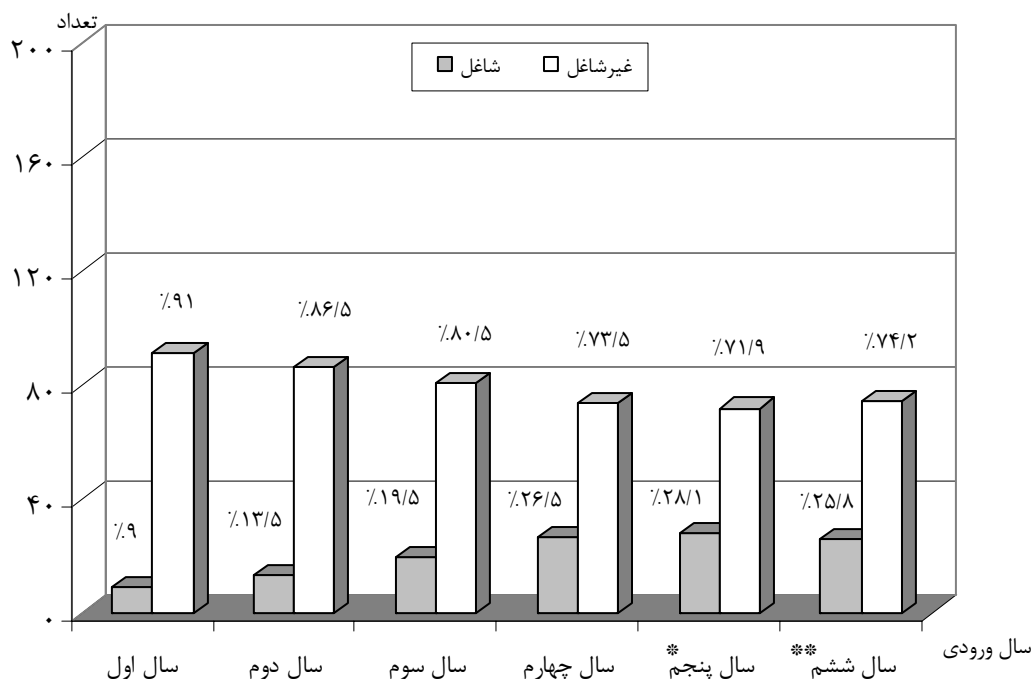
بالا‌تری از دانشجویان شاغل ۱۴/۶۹ بودند، ($P<۰/۰۰۱$) که این مسئله تاثیر منفی اشتغال بر موفقیت تحصیلی را نشان می‌دهد (جدول ۱).

همچنین بین عدم حضور در کلاس و موفقیت تحصیلی ارتباط معنی دار ($P<۰/۰۰۱$) وجود داشت و کسانی که غیبت نداشتند دارای میانگین معدل بیشتری بودند. به طوری که ضریب همبستگی پیرسون نشان داد، همبستگی معنی داری بین سن دانشجویان با موفقیت تحصیلی ($P<۰/۰۰۱$) و بین زمان مطالعه درسی با موفقیت تحصیلی ($P=۰/۰۰۷$) وجود دارد، به صورتی که دانشجویان جوانتر موفقیت تحصیلی بیشتری داشته و هر چقدر زمان بیشتری برای مطالعه صرف کرده اند، معدل بالاتری را کسب کرده‌اند.

۱۳۷۹ بودند که افراد شاغل ورودیه‌های سال ۷۷ با ۳۷/۱٪ و ورودیه‌های سال ۷۸ با ۴۰/۶٪ و بالاترین درصد افراد شاغل در ورودیه‌های سال ۷۹ با ۵۱/۶٪ می‌باشد (نمودار ۲).

از دانشجویان تحت بررسی ۱۳۳ نفر برابر با ۶۶/۵٪ مجرد و ۶۷ نفر معادل ۳۳/۵٪ متاهل بودند که از افراد مجرد ۳۷/۷٪ و از افراد متاهل ۵۴٪ در طی دوران تحصیل به کار اشتغال داشتند.

نتایج این مطالعه نشان داد که میانگین معدل زنان ۱۵/۲۰ به طور معنی داری بیشتر از مردان ۱۴/۷۱ بود، ($P=۰/۰۰۴$) و همچنین میانگین معدل افراد مجرد ۱۵/۲۲ نیز از افراد متاهل ۱۴/۵۳ بالاتر بود که از نظر آماری ارتباط معنی داری را نشان می‌داد. ($P<۰/۰۰۱$)، در رابطه با هدف اصلی طرح نیز دانشجویانی که اشتغال نداشتند دارای میانگین معدل ۱۵/۲۴

* - فقط دربرگیرنده دانشجویان ورودی ۷۷ و ۷۸ برابر ۱۳۵ نفر

** - فقط دربرگیرنده دانشجویان ورودی ۷۷ برابر ۶۲ نفر

نمودار ۳- مقایسه فراوانی دانشجویان شاغل و غیر شاغل در سالهای اول تا ششم تحصیل در دو است دانشجوی دندانپزشکی ورودی ۷۷-۷۹ تحت بررسی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳

جدول ۱: تفاوت میانگین معدل برحسب گروههای پاسخ متغیرهای مستقل و رابطه آنها با موفقیت تحصیلی (میانگین معدل) در دویست دانشجوی دندانپزشکی ورودی ۷۷ - ۷۹ تحت بررسی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۳

متغیر	میانگین معدل	تست لیون برای تساوی		تست p-value	مستقل (برای واریانس‌های مساوی)
		F	P-value		
اشتغال	دارد	۱۴/۶۹±۱/۱۰۹	۰/۹۵۸	۰/۳۲۹	۰/۰۰۱
	ندارد	۱۵/۲۴±۱/۱۹۸			
جنس	زن	۱۵/۲۰±۱/۱۳۸	۰/۲۰۷	۰/۶۵۰	۰/۰۰۴
	مرد	۱۴/۷۱±۱/۱۸۸			
تأهل	مجرد	۱۵/۲۲±۱/۱۵۲	۰/۵۵۰	۰/۴۵۹	< ۰/۰۰۱
	متأهل	۱۴/۵۳±۱/۱۰۷			
اشتغال همسر دانشجوی	دارد	۱۴/۵۱±۱/۱۴۲	۰/۰۰۱	۰/۹۷۱	۰/۹۱۹
	ندارد	۱۴/۵۴±۱/۰۵۵			
وضعیت تحصیلی همسر دانشجوی	دانشجو	۱۴/۷۸±۱/۰۵۲	۰/۰۴۸	۰/۸۲۸	۰/۲۰۷
	فارغ التحصیل	۱۴/۳۹±۱/۱۷۰			
زندگی مشترک دانشجوی و همسر	دارد	۱۴/۵۶±۱/۰۶۹	۰/۲۶۶	۰/۶۰۸	۰/۶۳۰
	ندارد	۱۴/۴۱±۱/۱۸۲			
وضعیت سکونت والدین دانشجوی	مالک	۱۴/۹۸±۱/۱۸۳	۰/۸۵۱	۰/۳۵۸	۰/۷۲۳
	مستأجر	۱۵/۰۹±۱/۲۴۲			
شهر محل سکونت والدین دانشجوی	تهران	۱۵/۱۲±۱/۲۳۵	۱/۸۶۹	۰/۱۷۳	۰/۱۳۸
	خارج از تهران	۱۴/۸۷±۱/۱۲۰			
داشتن محیط مناسب برای مطالعه درسی	دارد	۱۵/۰۵±۱/۱۷۲	۰/۱۸۵	۰/۶۶۸	۰/۰۷۱
	ندارد	۱۴/۵۵±۱/۱۹۳			
داشتن اشتغال	مرتبط با دندانپزشکی	۱۴/۸۲±۰/۹۸۹	۰/۴۹۷	۰/۴۸۳	۰/۱۸۱
	غیرمرتبط با دندانپزشکی	۱۴/۵۰±۱/۱۱۶			

بحث

این مطالعه نشان داد که درصد دانشجویان شاغل در سالهای پایانی تحصیل بیشتر از سالهای آغازین بوده است به صورتی که بالاترین درصد اشتغال در سال پنجم با ۲۸/۱٪ و کمترین درصد اشتغال در سال اول تحصیل با ۹٪ بوده است (نمودار ۳).

یافته‌های این مطالعه حاکی از این بود که خصوصیات مربوط به همسر و والدین دانشجو از نظر آماری ارتباط معنی‌داری با موفقیت تحصیلی پیدا نمی‌کردند.

یافته‌های این مطالعه نشان داد که بین سن و موفقیت تحصیلی (میانگین معدل) دانشجویان دندانپزشکی از نظر آماری ارتباط معنی‌داری وجود دارد (ضریب همبستگی پیرسون برابر ۰/۲۲۶- و $P < ۰/۰۰۱$) به این صورت که هر چقدر سن دانشجویان بالاتر بوده، موفقیت تحصیلی (میانگین معدل) آنها پایینتر آمده است که این نتیجه با نتیجه تحقیق مجدالدین در ۱۳۷۳ مطابقت دارد. (۶) در این مطالعه زنان

در درمانگاهها یا مطبها به صورت مشاهده گر (Observer) حضور یابند و گاه مشاهده می شود که برخی از این دانشجویان حتی اقدام به درمان بیماران هم می کنند. صرف نظر از مسائل قانونی مترتب بر این امر غیر اخلاقی، به نظر می رسد که فراگیری مطالب علمی از افرادی که صلاحیت تایید شده ای برای آموزش ندارند خود اثرات منفی آموزشی دارد چنانچه در این مطالعه هم مشاهده شد که اشتغال حتی به حرفه های مرتبط با دندانپزشکی، اثرات منفی معنی داری بر موفقیت تحصیلی دارد، در واقع گاهی در اثر این اشتغال، مفاهیمی از درمان و روشهای درمانی در ذهن دانشجو تثبیت می شود که برای همیشه او را از فراگیری علمی این مطلب محروم می کند، این مشکل شاید ثانویه به افزایش تعداد دانشجویان و کاهش رکوآرمنت ها (Requirement) بیمارانی که در طی تحصیل در دانشکده می بیند، باشد. در هر صورت باید ترتیبی اتخاذ شود که دانشجو کار عملی خود را تحت نظارت استادان و در دانشکده های دندانپزشکی فراگیرد.

در رابطه با تاثیر و ارتباط متغیرهای مستقل اشتغال همسر دانشجو، وضعیت تحصیل، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی و سطح درآمد همسر، داشتن زندگی مشترک دانشجو و همسر، تعداد افراد تحت تکفل، شهر محل سکونت والدین، وضعیت سکونت والدین، مدت زمان اشتغال و زمان رفت و برگشت به محل کار با موفقیت تحصیلی از نظر آماری در سطح معنی داری $\alpha < 0.05$ ارتباط معنی داری مشاهده نگردید (جدول ۱).

در رابطه با داشتن محیط مناسب برای مطالعه درسی از نظر آماری ارتباط معنی داری وجود نداشت ($P = 0.071$) ولی بیانگر این می تواند باشد که با داشتن محیط مناسب، میانگین معدل بالاتری توسط دانشجویان کسب گردیده است (جدول ۱). عدم حضور در کلاس درس با موفقیت تحصیلی، ارتباط

(۵۷٪) فراوانی بیشتری را از مردان (۴۳٪) داشتند ولی مردان درصد اشتغال بیشتری (۶۳/۱٪) را نسبت به زنان (۲۷/۵٪) به خود اختصاص داده اند، یافته ها نشان می دهند که زنان نسبت به مردان دارای موفقیت تحصیلی بالاتری هستند ($P = 0.004$) که این نتیجه با نتایج پژوهش صابری در ۱۳۷۲ و مجدالدین در ۱۳۷۳ همخوانی دارد. (۶-۷)

همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که تعداد افراد مجرد (۶۶/۵٪) از متاهل (۳۳/۵٪) بیشتر بود، ولی دانشجویان متاهل (۵۴٪) نسبت به مجرد (۳۷/۷٪) از درصد اشتغال بیشتری برخوردار هستند. یافته های تحلیلی نشان دادند که در سطح معنی داری $\alpha < 0.05$ موفقیت تحصیلی (میانگین معدل) در افراد مجرد از افراد متاهل بالاتر می باشد، ($P < 0.001$)، که این نتایج با تحقیق ده بزرگی در ۱۳۷۳ همخوانی داشت. (۳)

در ارتباط با هدف اصلی این مطالعه که تعیین تاثیر اشتغال به کار دانشجویان دندانپزشکی در طی دوران تحصیل بر موفقیت تحصیلی آنان می باشد، اطلاعات حاصله بیانگر این است که اشتغال به کار دانشجویان اعم از کار مرتبط با دندانپزشکی و غیر مرتبط با دندانپزشکی در طی دوران تحصیل بر موفقیت تحصیلی آنان موثر است ($P < 0.001$)، به صورتی که دانشجویان شاغل (میانگین معدل = ۱۴/۶۹) دارای موفقیت تحصیلی پایینتری نسبت به دانشجویان غیرشاغل (میانگین معدل = ۱۵/۲۴) می باشند و اختلاف معنی داری بین مرتبط بودن یا غیر مرتبط بودن مشاغل با رشته دندانپزشکی مشاهده نشد ($P = 0.181$) یعنی اشتغال به طور کلی اعم از مشاغل مرتبط و غیرمرتبط با دندانپزشکی می تواند تاثیر منفی خود را بر موفقیت تحصیلی بگذارد (جدول ۱)، این یافته ها با نتایج بوراکی در ۱۳۷۲ مطابقت نداشت (۸) ولی با سایر مطالعات که در این رابطه انجام شده همخوانی داشت. (۹-۱۱)، در پاره ای موارد دانشجویان اصرار دارند که برای فراگیری کارهای عملی

داشت (ضریب همبستگی پیرسون = $0/988$ و $P=0/002$) به صورتی که با افزایش تعداد روزهای انجام کار، میانگین معدل دانشجویان کاهش یافته و موفقیت تحصیلی آنان کمتر می‌شود ولی در بقیه سالهای تحصیل ارتباط معنی داری مشاهده نشد. لازم به ذکر است که مهمترین منبع کسب درآمد دانشجویان دندانپزشکی در این مطالعه، خانواده های آنان بوده و در اولویت دوم کمک هزینه پرداختی دانشگاه می‌باشد و منابع کسب درآمد دیگر در اولویتهای بعدی ذکر شده اند.

این نتایج به طور آشکار بیانگر این هستند که دانشجویانی که مسئولیت زندگی و کانون خانواده بر دوش آنها بوده، مجبورند برای امرار معاش و برطرف کردن مشکلات مالی خود در حین تحصیل به کار اشتغال داشته باشند که این مسئله خود باعث کاهش حضور آنان در کلاس درس شده و زمان مطالعه درسی آنان را نیز به طور چشم گیری کم می نماید که این اواخر به طور واضحی تاثیر منفی اشتغال اعم از مشاغل مرتبط و غیرمرتبط با دندانپزشکی بر موفقیت تحصیلی را توجیه می‌نماید.

البته گمان می رود که صرف تاهل نمی تواند مانعی برای موفقیت تحصیلی باشد بلکه کمبود امکانات رفاهی و پرداختن به مشاغل دیگر جهت کسب درآمد، به جای صرف زمانی کافی برای مطالعه و امور علمی و استراحت، می تواند مانع مهمی جهت موفقیت در تحصیل باشد. به نظر می رسد با بهبود امکانات رفاهی مقداری از فشار مالی از دوش دانشجویان برداشته شده، تا آنان بتوانند زمان بیشتری را صرف مطالعه و امور تحصیلی خود نمایند و با رفع نارسائیهای از طریق اعطای کمک هزینه‌های تحصیلی کافی، تامین خوراک مناسب، بهداشت و درمان و مسکن مناسب، می‌توان به طور جدی با عواملی که مانع موفقیت تحصیلی دانشجویان در طول دوران تحصیل می‌شود مقابله کرد و دانشجویان را به عنوان عنصری

معنی داری دارد ($P<0/001$) به صورتی که دانشجویانی که غیبت از کلاس، اعم از کلاس صبح و عصر نداشته اند از دو گروه دیگر که با غیبتهای یک درس و چند درس بوده اند، دارای میانگین معدل و موفقیت تحصیلی بالاتری هستند، که این نتایج با تحقیق ده بزرگی در سال ۱۳۷۹ همخوانی دارد. (۳) در ارتباط با تاثیر محل سکونت دانشجو بر موفقیت تحصیلی، ارتباط معنی داری در سالهای اول تا چهارم تحصیل مشاهده نشد ولی در سال پنجم و ششم تحصیل ارتباط معنی‌داری وجود داشت، به صورتی که در سال پنجم دانشجویانی که در منزل پدر و مادر سکونت داشتند نسبت به افرادی که در منزل شخصی ($P=0/033$) و منزل استیجاری ($P=0/019$) سکونت داشتند، دارای موفقیت تحصیلی بالاتری بودند و در سال ششم نیز دانشجویانی که در منزل پدر و مادر سکونت داشتند نسبت به دانشجویانی که در خوابگاه ($P=0/013$) و در منزل شخصی ($P=0/036$) سکونت داشتند دارای موفقیت تحصیلی بالاتری بودند که به نظر می رسد زندگی با خانواده و نداشتن مشکلات مربوط به غذا و مسکن از عوامل موثر در موفقیت تحصیلی آنان بوده است، این نتایج با تحقیق هزار جریبی در سال ۱۳۷۳ مطابقت داشت. (۵)

در ارتباط با تاثیر زمان مطالعه بر موفقیت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی داری وجود داشت (ضریب همبستگی پیرسون = $0/195$ و $P=0/007$) به صورتی که افراد با صرف زمان مطالعه بیشتر، موفقیت تحصیلی (میانگین معدل) بالاتری کسب کرده اند. در رابطه با تاثیر زمان نوبت کاری بر موفقیت تحصیلی، به دلیل اینکه اکثریت دانشجویان شاغل ($88/1\%$) در نوبت کاری عصر به کار مشغول بودند، لذا از لحاظ آنالیز آماری قابل تحلیل با نوبت صبح و شب نبود.

در ارتباط با تاثیر تعداد روزهای انجام کار بر موفقیت تحصیلی فقط در سال اول تحصیل ارتباط معنی داری وجود

توان فراگیری مطالب ارائه شده در حین تحصیل دانشجویان می شود که پایین بودن معدل این گروه از دانشجویان می تواند بیانگر این مطلب باشد. علاوه بر مجموعه ای از مشکلات فرهنگی، اجتماعی، معیشتی و اقتصادی که گریبانگیر اکثر دانشجویان است، دانشجویان دندانپزشکی با هزینه های اضافه مربوط به تهیه کتب و وسایل کار مواجه اند. با در نظر گرفتن موارد ذکر شده، توصیه می شود مراکز آموزشی با همفکری و همکاری سازمانهای اقتصادی امکان اعطای تسهیلات مالی با شرایط ساده و باز پرداخت طویل المدت را برای دانشجویان فراهم آورند. ضمناً برنامه ریزیهای لازم برای به کارگیری دانشجویان در طرحهای تحقیقاتی و در برنامه های آموزشی صورت پذیرد.

تشکر و قدردانی

از کلیه دانشجویان عزیز و تمامی کسانی که در این مطالعه همکاری داشته اند قدردانی و تشکر می شود.

فعال در امور پژوهشی و علمی وارد نظام دانشگاهی کرد. نکته ای که اشاره به آن ضروری است این است که عدم اشتغال دانشجو نیز امر غیر منطقی به نظر می رسد. طبعاً باتوجه به میانگین سنی دانشجویان مورد مطالعه انتظار این که همچنان خانواده، یعنی پدر پیر و مادری خسته، بار زندگی این عزیزان را بدوش بکشند عاقلانه نیست. باتوجه به اهمیت این مسئله، به نظر می رسد که لازم باشد مراکز درمانی دانشگاهی و یا مراکز پژوهشی، به نوعی شرایطی فراهم آورند که هم موجبات اشتغال زایی جهت دانشجویان فراهم شود و هم دانشجویان این فرصت را پیدا کنند که تحت شرایط کنترل شده ای، ضمن کار و دریافت مزد، آنچه را که در مباحث نظری فرا گرفته اند به طور عملی، نیز مورد تجربه قرار دهند.

نتیجه گیری

میانگین بالای سن، تاهل و اشتغال، باعث کاهش بالقوه

REFERENCES

1. Holmberg MB. Longitudinal studies of drug abuse in a fifteen years old population: 5 prognostic factor. Acta Psychiatry Scand 1985;71(3):207-10.
2. جلالی، مهدی. روان شناسی برای زیستن، چاپ دوم. تهران: اداره کل نگارش وزارت فرهنگ و هنر؛ ۱۳۶۳.
3. ده بزرگی، غلامرضا؛ موصلی، حیدرعلی. علل افت تحصیلی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز سال ۱۳۷۸. مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل، ویژه نامه مقالات آموزش پزشکی ۱۳۸۲، شماره ۲: ۷۴-۷۸.
4. Drummond JR, Duguid R. Student drop out from UK dental schools. Br Den J 1997;182(9):347-9.
5. هزار جریبی دستکی، جعفر. بررسی علل افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه تهران (دانشکده فنی). [پایان نامه]. تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران؛ ۱۳۷۳.
6. مجدالدین، عبدالرضا. بررسی عوامل موثر در افت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی (روزانه) دانشگاه شهید چمران اهواز ۱۳۷۳-۱۳۷۴. [پایان نامه]. تهران: دانشگاه شهید بهشتی؛ ۱۳۷۴.
7. صابری فیروزی، مهدی؛ پنجه شاهین، محمدرضا؛ موسوی نسب، مسعود. بررسی علل مشروط شدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز سال تحصیلی ۱۳۷۷-۷۶. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران: ویژه نامه چهارمین همایش کشوری آموزش پزشکی ۱۳۷۹.

۸. بوراکی، شهناز. بررسی تأثیر اشتغال به کار دانشجویان پرستاری در طی دوران تحصیل بر موفقیت تحصیلی آنان در دانشکده های پرستاری و مامایی دانشگاههای علوم پزشکی واقع در شهر تهران سال ۱۳۷۲. [پایان نامه]. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران؛ ۱۳۷۲.
۹. فتحی‌نوزان، عبدالحسینی. بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی موثر بر موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه شیراز در سال ۷۱-۷۲. [پایان نامه]. شیراز: دانشگاه شیراز؛ ۱۳۷۲.
۱۰. کریمی، محمدحسن. پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان با توجه به متغیرهای تحصیلی؛ ویژگیهای شخصی و زمینه‌های خانوادگی. [پایان نامه]. تهران: دانشگاه تربیت مدرس؛ ۱۳۷۵.
۱۱. علیاری شوره دلی، شهلا. علل مشروط شدن دانشجویان پیراپزشکی دانشکده پرستاری مامایی و پیراپزشکی کرمانشاه در نیمه‌سال تحصیلی ۷۶-۷۷ از دیدگاه خود دانشجویان. مجله دانشگاه علوم پزشکی تهران: ویژه نامه چهارمین همایش کشوری آموزش پزشکی؛ ۱۳۷۹.

